

Arbeidsschaarste in alle regio's

Krapte heerst op de Vlaamse arbeidsmarkt: de werkloosheid neemt jaarlijks gestadig af terwijl het aantal openstaande vacatures piekt. Voor een aantal beroepen bestaat amper nog een arbeidsreserve en sommige bedrijven voelen hun groei meer en meer geremd door gebrek aan geschikte arbeidskrachten. De toenemende vergrijzing belooft weinig beterschap voor de toekomst. Is de arbeidsmarkt in Vlaanderen inderdaad krapper dan ooit tevoren? Is de spanning tussen vraag en aanbod in alle regio's gelijkaardig geëvolueerd? Zijn er nog onaangeboorde reserves? Tijd om de krapte op de Vlaamse arbeidsmarkt eens te becijferen.

De spanningsindicator

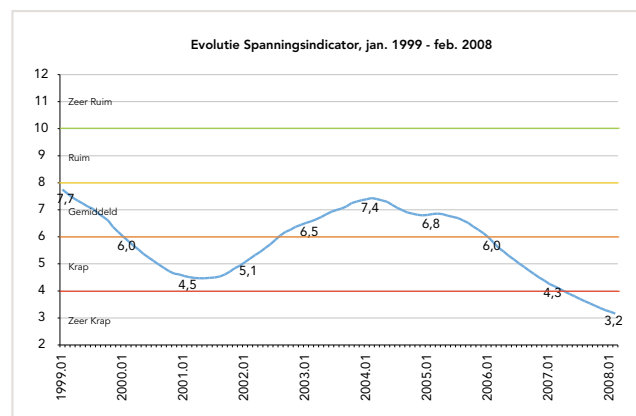
Hoe berekent men de krapte op de arbeidsmarkt het best? Over de gepaste methode bestaat geen eensgezindheid. Elke instelling die aan arbeidsmarktonderzoek doet meet deze krapte op een andere manier. Over het uitgangspunt bestaat wel eensgezindheid: de spanning tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt meet men door het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) te vergelijken met het aantal openstaande betrekkingen.

Traditioneel werkt de VDAB met een 'spanningsindicator'. Iedereen die tijdens de maand of op het einde van de maand niet-werkende werkzoekende was vormt de teller van deze indicator. De noemer bestaat uit alle vacatures (exclusief interim-opdrachten en tewerkstellingsmaatregelen) die tijdens de maand of op het einde van de maand openstonden. Door de NWWZ te delen door de openstaande vacatures bekomt men de spanningsindicator: het aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature.

De indicator doet geen uitspraken over het aantal werkzoekenden dat effectief voor elke vacature beschikbaar is. Dit omdat er abstractie wordt gemaakt van de vereisten van de vacatures of de eigenschappen van de werkzoekenden. Een werkzoekende is immers nooit inzetbaar voor eender welke vacature, als hij al onmiddellijk inzetbaar is. De spanningsindicator laat wel toe om de evolutie van de krapte op de arbeidsmarkt te becijferen en om de verschillende Vlaamse regio's met elkaar te vergelijken.

Omdat de interim-opdrachten niet worden meegeteld onderschat de spanningsindicator de krapte op de arbeidsmarkt.

Om vergelijkbaarheid doorheen de tijd te garanderen is het weglaten van de interim-opdrachten echter noodzakelijk.

Toenemende krapte op de arbeidsmarkt

De evolutiegrafiek toont de evolutie van de spanningsindicator vanaf januari 1999. Om seizoensschommelingen uit te vlakken wordt gebruik gemaakt van voortschrijdende gemiddelden over twaalf maanden. Sinds eind jaren '90 heeft de spanningsindicator steeds geschommeld tussen 2 en 12. Door dit bereik simpelweg gelijkmatig op te splitsen komen we aan vijf zones variërend van een zeer ruime arbeidsmarkt (meer dan 10) tot een zeer krappe arbeidsmarkt (minder dan 2). Ruim is de Vlaamse arbeidsmarkt de afgelopen jaren niet meer geweest.

De grafiek toont dat de spanningsindicator – met enige maanden vertraging – steeds de schommelingen van de conjunctuur volgt. Van een ruime arbeidsmarkt begin 1999 evolueerde Vlaanderen pijlsnel naar een krappe arbeidsmarkt in 2000 om met de verzwakking van de conjunctuur vanaf 2001 opnieuw te versoepelen. Nooit tevoren was de Vlaamse arbeidsmarkt zo krap als vandaag. De huidige groeivertraging heeft nog niet gezorgd voor een kentering. Dat de spanningsindicator vanaf 2006 zo sterk daalt, is niet alleen te wijten aan de huidige krapte op de arbeidsmarkt. Ook het toegenomen marktgebied en de toename van het aantal dubbels in de vacaturedatabase van de VDAB verklaren deze daling. Omdat de grafiek geen rekening houdt met openstaande interim-opdrachten blijft de vertekening beperkt.

De Vlaamse regio's vergeleken

Het schetsen van de evolutie van de spanningsindicator is ongetwijfeld interessant maar sluit te nauw aan bij de schommelingen van de conjunctuur om tot originele inzichten te leiden. Boeiender wordt het wanneer de spanningsindicator gebruikt wordt om de verschillende regio's in Vlaanderen met elkaar te vergelijken. De twee volgende kaarten tonen de krapte op de arbeidsmarkt per regio voor 2005 en 2007.

De algemene evolutie is, met uitzondering van Tongeren, overal dezelfde: in elke regio is de arbeidsmarkt krapp(er) geworden. Het enige verschil is de intensiteit van de krapte: regio's die in 2005 een ruime arbeidsmarkt hadden worden in 2007 doorgaans gekenmerkt door minder spanning dan de regio's die in 2005 al te kampen hadden met een krappe of gemiddelde arbeidsmarkt. Zo evolueerde Hasselt op twee jaar van een zeer ruime naar een krappe arbeidsmarkt, waar Kortrijk-Roeselare, Brugge en Vilvoorde evolueerden van een krappe naar een zeer krappe arbeidsmarkt.

De kaart van 2005 toont nog een groot aantal regionale verschillen: waar de spanningsindicator voor Kortrijk-Roeselare minder dan vijf bedraagt is die voor Hasselt ruim meer dan het dubbele. Ook in Aalst-Oudenaarde en Turnhout is de spanningsindicator nog relatief hoog. Regio's met een ruime arbeidsmarkt zijn in 2007 niet meer te vinden. De verschillen tussen de regio's zijn ook beduidend kleiner geworden. Met 2,5 is de spanningsindicator in Kortrijk-Roeselare in 2007 het laagst¹, op de voet gevolgd door de Brugge regio.

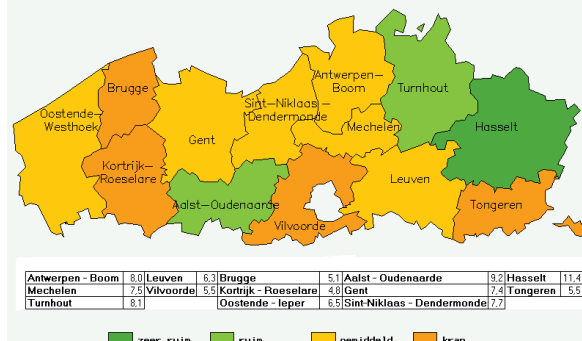
De afname van de spanningsindicator voor Tongeren berust overigens niet op een stokkende economische groei in de regio maar is te wijten aan de veranderde werkwijze in de fruitsector.² De spanningsindicator onderschat het aantal openstaande vacatures bij gevolg ook de krapte op de Tongerse arbeidsmarkt in 2007. Doorgaans loopt de spanningsindicator parallel met de werkloosheid in de regio's. De regio's met de laagste werkloosheid zoals Kortrijk-Roeselare en Brugge worden gekenmerkt door de grootste krapte terwijl de Limburgse regio's, waar de werkloosheid nog relatief hoog is, de minst krappe arbeidsmarkt hebben.

Er zijn echter uitzonderingen: zo kampt Antwerpen in 2007, nochtans de regio met de hoogste werkloosheidsgraad van Vlaanderen, toch met een krappe arbeidsmarkt. Reden is het eveneens hoge aantal openstaande vacatures in de regio, vacatures waar de bestaande arbeidsreserve – met een hoog aantal werkzoekenden uit de kansengroepen – echter niet voldoende van kan profiteren. De mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is in grootstedelijke regio's zoals Antwerpen het grootst.

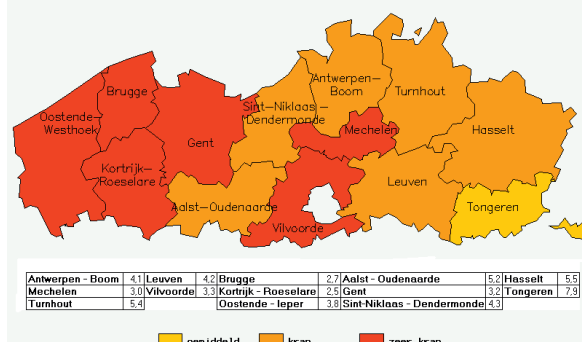
Remediëren van de krapte

Nooit eerder was de Vlaamse arbeidsmarkt zo krap als vandaag. Zelfs de krapte in 2000 verbleekt bij de hedendaagse schaarste aan arbeidskrachten. Ook in de verschillende regio's is de spanning tussen de beschikbare niet-werkende werkzoekenden en het aantal openstaande vacatures duidelijk toegenomen. De kaarten toonden aan dat de situatie niet overal even dramatisch is, geen enkele Vlaamse regio ontsnapt echter aan de hedendaagse krapte. Toch is de Vlaamse arbeidsreserve is nog niet volledig opgedroogd, ook al is deze de laatste jaren sterk afgenomen. Het Antwerpse voorbeeld illustreert dat er nog steeds werkzoekenden zijn die, ondanks het hoge aantal openstaande vacatures, moeite hebben om

Spanningsgraad per regio in 2005

Spanningsgraad per regio in 2007

gepast werk te vinden. De talenten van ouderen, allochtonen, kort-gechoolden en arbeidsgehandicapten worden nog niet ten volle benut. Daarom heeft de VDAB de laatste jaren volop geïnvesteerd in acties om de kansengroepen te ondersteunen bij hun zoektocht naar werk. Met de lancering van extra begeleiding voor gehandicapten en een hele reeks nieuwe maatregelen rond aangepast werk materiaal en verplaatsingskosten zullen de komende maanden in het teken staan van de tewerkstelling van arbeidsgehandicapten. Nieuwe arbeidskrachten kunnen echter ook buiten de grenzen van Vlaanderen gezocht worden, zowel in Wallonië als in Brussel bevindt zich immers nog een meer dan aanzienlijke arbeidsreserve. Daarom zullen FOREM en VDAB vanaf mei teams met consultants uit beide gewesten op pad sturen om Waalse werkzoekenden naar Vlaamse vacatures toe te leiden.

Meer informatie:

VDAB, Studiedienst,
Keizerslaan 11, 1000 Brussel
Tel. 02 506 13 76
Gsm 0484 15 65 55
E-mail: studiedienst@vdab.be
www.vdab.be/trends/ontcijfert/

¹ Ook al werden, om de vergelijkbaarheid tussen de verschillende regio's te vrijwaren, de vacatures van één bedrijf uit de regio dat verantwoordelijk is voor veel dubbels in de vacaturedata van VDAB niet meegeteld.

² Voor mei 2006 moesten werkgevers uit de fruitsector die buitenlandse arbeidskrachten wensten aan te trekken eerst hun vacatures melden aan de VDAB vooraleer zij naar de dienst Migratie konden stappen. Sinds mei 2006 is de aanwerving van werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten voor een aantal knelpuntberoepen versoepeld. Werkgevers kunnen vanaf dan rechtstreeks de dienst Migratie contacteren indien zij bijvoorbeeld Polen als fruitplukker wilden tewerkstellen. Bijgevolg is het aantal ontvangens en openstaande vacatures in Tongeren sinds mei 2006 sterk gedaald.